

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Hof 's-Hertogenbosch (nr. HD 200.045.767: LJN BP4000: aanwijzing begunstigen op een levensverzekering; uitleg bedoeling verzekeringnemer met betrekking tot de begunstiging)

Kalkman, W.M.A.

Publication date

2012

Document Version

Final published version

Published in

Pensioen Jurisprudentie

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kalkman, W. M. A. (2012). Hof 's-Hertogenbosch (nr. HD 200.045.767: LJN BP4000: aanwijzing begunstigen op een levensverzekering; uitleg bedoeling verzekeringnemer met betrekking tot de begunstiging). 85. Case note on: Hof 's-Hertogenbosch, 8/02/11 *Pensioen Jurisprudentie*, 2012(5), 536-544.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

partner. De hypotheekhouder geldt in beginsel als begunstigde voor de overlijdensuitkering uit de levensverzekering, tenzij er een rechtsgeldige partnerverklaring is. De begunstiging van de langstlevende partner blijft gehandhaafd onder de voorwaarde dat de langstlevende partner vóór het overlijden van de verzekerde aan de verzekeraar schriftelijk opdracht heeft gegeven om de uitkering uit hoofde van de levensverzekering ten gevolge van het overlijden van de verzekerde aan te wenden voor de aflossing van hetgeen de verzekeringnemer en/of diens partner aan de hypotheekhouder is verschuldigd, en voorts dat die opdracht op het moment van overlijden van de verzekerde nog rechtsgeldig is (zie over de partnerverklaring: P. Zijdenbos, 'Nieuw erfrecht, successierecht en partnerverklaring', *Pensioen & Praktijk*, nr. 7/8 2003, p. 16-23; R.A.M. Janssen, F.A.M. Schoenmaker en J.D.H. van Ewijk, 'Levensverzekeringen en estate planning: is de partnerverklaring wel altijd zo aantrekkelijk', *KWEP* 2004/3, p. 4-10; M.N. Bende, 'Tekenen of niet tekenen? Een praktische handleiding voor het adviseren over de partnerverklaring bij een polis van levensverzekering', *Juridische berichten voor het notariaat*, november 2006, nr. 59; W.M.A. Kalkman, 'De overeenkomst van levensverzekering', 2e dr., 2007, § 11.6.2.-11.6.4.).

Na het overlijden van de verzekerde is de langstlevende echtgenoot begunstigde gebleven en verkrijgt krachtens eigen recht de uitkering (Zie Hoge Raad 29 juni 1888, W. 5588; HR 5 december 1902, W. 7841; HR 22 januari 1904, W. 8024; HR 10 maart 1922, NJ 1922, p. 439-443; HR 27 maart 1953, NJ 1953, 575 m.nt. PhNAH en HR 6 juni 1990, BNB 1990/209 m.nt. Van Dijck. Zie ook Hof 9 juli 1996, PJ 1996/72 m.nt. Kalkman, Hof Amsterdam 19 mei 2009, LJN: BJ3769; Hof Amsterdam 27 september 2011, LJN: BT8650 en Rb. Utrecht 23 december 2009, LJN: BK7569, PJ 2010/194 m.nt. Kalkman).

Met de uitkering uit de levensverzekering lost de begunstigde vervolgens de schuld uit de hypothecaire geldlening af. Wordt de schuld ten laste van de langstlevende partner als hoofdelijk schuldenaar gedeeld voor meer dan het gedeelte dat hem aangaat, dan wordt de begunstigde langstlevende partner op grond van art. 6:12 BW gesubrogeerd in de rechten van de hypotheekhouder. De begunstigde partner heeft na subrogatie voor hetgeen door hem meer is betaald dan het gedeelte waarvoor hij draagplichtig is, een vordering op de tot de nalatenschap van de overleden verzekerde gerechtigde erfgenamen. Hoe hoog die vordering is, is afhankelijk van de onderlinge draagplicht die tussen de echtgenoten bestond ten aanzien van de hypothecaire schuld (zie in dit verband: W.M.A. Kalkman, 'De overeenkomst van levensverzekering', 2e dr., 2007, § 11.6.5; Hof 's-Hertogenbosch 15 juli 2008, LJN: BD7518; Rb. 's-Gravenhage 9 december 1998, PJ 1999/57 m.nt. Kalkman; zie ook Rb. Alkmaar 3 december 2008, LJN: BH0565). Deze gevolgen worden zowel door de rechtbank als het hof ook in de onderhavige casus aan de partnerverklaring verbonden. [C] als begunstigde van de overlijdensuitkering verminderde met de uitkering uit levensverzekering de hoogte van de gezamenlijke hypothecaire schuld. Aangezien [B] en [C] ieder voor een gelijk deel schuldenaar waren van de hypothecaire schuld, dienen de erfgenamen van [B] het gedeelte dat [C] méér dan zijn aandeel in de schuld heeft afgelost aan [C] te vergoeden.

Prof. dr. W.M.A. Kalkman

PJ 2012/85

HOF 'S-HERTOGENBOSCH

8 februari 2011, nr. HD 200.045.767

(Mrs. Van Etten, Meulenbroek, Keizer)

m.nt. Prof. dr. W.M.A. Kalkman

Art. 7:966 BW; art. 7:967 BW; art. 7:968 BW

LJN BP4000

Aanwijzing begunstigten op een levensverzekering. Uitleg bedoeling verzekeringnemer met betrekking tot de begunstiging.

In geschil is of de verzekeringnemer zichzelf beoogd heeft aan te wijzen als begunstigde voor alle uitkeringen om op die manier de uitkering bij overlijden in de nalatenschap te laten vallen. In het aanvraagformulier wijst de verzekeringnemer – onder meer – zijn kinderen aan als begunstigten voor de uitkering bij overlijden. De verzekeraar maakt de polis op volgens de aangegeven begunstiging op het aanvraagformulier. Het hof oordeelt dat de uitkering niet in de nalatenschap van de verzekeringnemer valt in verband met de specifiek

aangeduide derden in de begunstiging op de polis. Uitkering komt toe aan de kinderen van de verzekeringnemer.

arrest van de zevende kamer van 8 februari 2011
in de zaak van
[A.]

in haar hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger van:

1. [B.],
 2. [C.],
- wonende te [woonplaats],

appellante,
advocaat: mr. M.A. Breewel-Witteveen,
tegen

[D.]
in haar hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger van:

1. [E.],
 2. [F.],
- wonende te [woonplaats],
geïntimeerde,
advocaat: mr. Th. Kremers,

Rechtbank Breda 29 juli 2009, nr. 196420/HA ZA 08–1923

Partijen zullen hierna [D] en [A] genoemd worden.

1. De procedure

- 1.1. Het verloop van de procedure blijkt uit:
 - het tussenvonnissen van 28 januari 2009 en de daarin vermelde stukken;
 - de Aanvraag Opstap Hypotheekverzekering ondertekend op 26 januari 2007, overgelegd ter comparitie van partijen op 4 maart 2009;
 - het proces-verbaal van comparitie van 4 maart 2009.
- 1.2. Ten slotte is vonnis bepaald.

2. Het geschil

- 2.1. [D] vordert – samengevat – primair te verklaren voor recht dat uitsluitend [E] en [F] gerechtigd zijn tot uitkering van de polis levensverzekering [nummer] bedragende € 255.676,22 en te bepalen dat [A] binnen een week na betekening van het vonnis opdracht geeft tot betaling van alle nog aanwezige verzekeringspenningen op straffe van een dwangsom. Subsidiair vordert [D] een beslissing ten aanzien van de verzekeringspenningen.
- 2.2. [A] voert verweer. Op de stellingen van partijen wordt hierna, voor zover van belang, nader ingegaan.

3. De beoordeling

- 3.1. Op grond van de wederzijdse proceshouding van partijen staat tussen hen het volgende vast.
 - 3.1.1. [A] is gehuwd geweest met [X], uit welk huwelijk zijn geboren: [B] en [C]. Het huwelijk is door inschrijving van de echtscheidingsbeschikking op 7 december 1999 geëindigd. [X] heeft [B] en [C] in zijn testament [...] onterfd.
 - 3.1.2. [D] heeft een relatie gehad met [X], waaruit zijn geboren [E] en [F]. [X] heeft een polis levensverzekering, met polisnummer [1], met ingang van 23 januari 2007 aldus laten wijzigen dat [E] en [F] begunstigd werden. [X] is overleden op 11 maart 2007.
 - 3.1.3. [X] heeft een kapitaalverzekering afgesloten, ingaande 1 februari 2007, met polisnummer [2], met overlijdensrisicodekking. De polis is gedagtekend 13 februari 2007. De polis van genoemde kapitaalverzekering vermeldt als begunstigden bij overlijden:

- ‘1. Echtgenote van de verzekeringnemer
2. Kinderen van de verzekeringnemer
3. Wettige erfgenamen van de verzekeringnemer.’

Vanwege het overlijden van [X] op 11 maart 2007 is het verzekerde bedrag van € 255.676,22 uitgekeerd op de derdenrekening van een notaris.

3.2. Volgens [D] dient de polis van de kapitaalverzekering [polisnummer 2] aldus te worden uitgelegd dat onder begunstigden 'Kinderen van de verzekeringnemer' (uitsluitend) de kinderen uit de relatie [D] en [X], te weten [E] en [F], dienen te worden verstaan. [D] wijst daarbij op de bedoeling van [X], die onder meer blijkt uit zijn gewijzigde testament en de gewijzigde polis levensverzekering. [D] stelt dat [X] de polis waarin de begunstiging is opgenomen als genoemd onder 3.1.3. niet meer heeft kunnen wijzigen nu deze bij brief van vrijdag 9 maart 2007 aan hem is toegezonden en hij op zondag 11 maart daaropvolgend is overleden.

3.3. [A] wijst op de in de verzekeringspolis [polisnummer 2] opgenomen bepaling over begunstiging waaruit volgt dat alle kinderen van [X] begunstigden zijn. Zij stelt dat deze bepaling, nu [X] is overleden, onherroepelijk is geworden en dus niet meer kan worden gewijzigd.

3.4. De vraag die in deze procedure aan de orde is, is wie [X] als begunstigde heeft willen aanwijzen. [A] beroept zich op artikel 7:968 BW, volgens welk artikel de aanwijzing van een derde als begunstigde niet kan worden herroepen (...) 'indien het risico is geëindigd door het overlijden van de verzekerde'. Anders dan [A] stelt, overweegt de rechtbank dat het hier niet gaat om een herroeping van de begunstigingsbepaling doch om de bedoeling en uitleg van de begunstigingsbepaling. Artikel 7:968 BW staat aan de vaststelling van de uitleg van de begunstigingsbepaling niet in de weg.

3.5. De rechtsgevolgen van de betreffende begunstigingsbepaling in de verzekeringspolis worden bepaald door hetgeen partijen in deze zijn overeengekomen. Volgens vaste jurisprudentie kan de vraag wat partijen zijn overeengekomen niet slechts worden beantwoord aan de hand van een zuiver taalkundige uitleg van de betreffende bepaling. Van belang is de zin die partijen over en weer redelijkerwijs aan elkaar gedragingen en verklaringen mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Bij het nagaan van zin en strekking van de bepaling moet als relevante factor in aanmerking worden genomen hetgeen partijen met het beding hebben beoogd, met andere woorden de bedoeling van partijen.

3.6. De kapitaalverzekeringsovereenkomst is gesloten tussen [X] als verzekeringnemer en Reaal Levensverzekeringen N.V. (hierna Reaal) als verzekeraar. [D] stelt dat de polis niet conform de wensen en bedoeling van [X] is ingericht en dat [X] deze wensen en bedoeling onder andere aan zijn assurantie-tussenpersoon [...] kenbaar heeft gemaakt.

3.7. Uit de correspondentie over de kapitaalverzekeringsovereenkomst [polisnummer 2] volgt dat [X] zelf begunstigde wenste te zijn. Aldus schrijft [H] (van notariskantoor [...]) in zijn email van 27 januari 2007 aan de tussenpersoon [...]: 'De heer [X] zal zelf verzekeringsnemer, verzekerd lichaam en begunstigde zijn'. De heer [H] heeft dit vervolgens aan [X] laten weten: 'Bij nader inzien dient u toch zelf begunstigde te zijn op uw polis. Zouden uw twee kinderen uit uw huidige relatie begunstigde zijn, dan heeft uw partner bij uw overlijden niet het vruchtgebruik over het uit te keren bedrag'. Dat uit de overgelegde correspondentie kan worden afgeleid dat [X] zichzelf als begunstigde wilde laten aanmerken wordt overigens ook door [A] erkend.

3.8. [X] heeft conform deze bedoeling in de Aanvraag Opstap Hypotheekverzekering (hierna: het aanvraagformulier) op blad 2 de standaard begunstiging aangekruist. Deze standaard begunstiging houdt volgens het aanvraagformulier in:

1. Verzekeringnemer(s)
2. Diens echtgeno(o)t(e)/geregistreerd partner
3. Diens kinderen
4. Diens erfgenamen'

3.9. Volgens artikel 7:966 lid 1 BW kan de verzekeringnemer door schriftelijke mededeling aan de verzekeraar zichzelf of anderen als begunstigde(n) aanwijzen. Uit de correspondentie tussen het notariskantoor en de tussenpersoon, als hiervoor vermeld onder 3.7, en het aanvraagformulier, volgt dat [X], al dan niet via zijn tussenpersoon, door een schriftelijke mededeling aan de verzekeraar (Reaal) zichzelf als begunstigde heeft aangewezen. Het aanvraagformulier, waarop de naam van Reaal als verzekeraar is vermeld, is te kwalificeren als een schriftelijke mededeling als bedoeld in artikel 7:966 BW. Dat deze mededeling de verzekeraar heeft bereikt volgt uit het vervolgens door Reaal, via zijn tussenpersoon, aan [X] verstrekte polisblad, gedateerd 13 februari 2007 (polisnummer [2]).

3.10. In afwijking echter van deze aanwijzing op het aanvraagformulier en de uitdrukkelijke wens van [X], vermeldt dit polisblad op bladzijde 2 een andere begunstigingsbepaling, zoals uiteengezet onder 3.1.3. Nu het polisblad niet is ingericht conform de schriftelijke aanwijzing en wens van [X], stelt de

rechtbank vast dat het polisblad ter zake de begunstigingsbepaling een fout bevat en als kennelijke misslag moet worden gezien. [X] heeft zichzelf als begunstigde aangewezen en/of laten aanwijzen, zodat bij zijn overlijden het recht op uitkering in de nalatenschap valt. De rechtbank zal dienovereenkomstig beslissen, volgens de subsidiaire vordering van [D].

3.11. [D] heeft geen proceskostenveroordeling van [A] gevorderd. [A] heeft wel gevraagd om een vergoeding van haar proceskosten maar deze komen niet voor vergoeding in aanmerking nu zij in het ongelijk is gesteld. In verband met de bijzondere relatie tussen partijen zal de rechtbank de proceskosten compenseren als hierna vermeld.

4. De beslissing

De rechtbank

- 4.1. bepaalt dat de verzekeringspenningen, die zijn uitgekeerd ter zake de kapitaalverzekeringsovereenkomst met polisnummer [2] ten bedrage van € 255.676,22, in de nalatenschap van [X] vallen;
- 4.2. compenseert de kosten in die zin dat iedere partij haar eigen kosten draagt;
- 4.3. wijst af het meer of anders gevorderde.

Hof 's-Hertogenbosch 12 oktober 2010

op het bij exploit van dagvaarding van 3 augustus 2009 ingeleide hoger beroep van het door de rechtbank Breda gewezen vonnis van 29 juli 2009 tussen appellante -[A]- als gedaagde en geïntimeerde -[D]- als eiseres.

1. Het geding in eerste aanleg (zaaknummer/rolnummer 1964201HA ZA 08-1923)

Voor het geding in eerste aanleg verwijst het hof naar voormeld vonnis en naar het tussenvonnissen van 28 januari 2009.

2. Het geding in hoger beroep

- 2.1 [A] is tijdig van het eindvonnis van 29 juli 2009 in hoger beroep gekomen. Bij memorie van grieven heeft [A] onder overlegging van zes producties één grief aangevoerd en geconcludeerd zoals in de conclusie van deze memorie nader staat omschreven.
- 2.2 Bij memorie van antwoord heeft [D] de grief bestreden.
- 2.3 Partijen hebben daarna de gedingstukken overgelegd en uitspraak gevraagd.

3. De gronden van het hoger beroep

Voor de inhoud van de grief verwijst het hof naar de memorie van grieven.

4. De beoordeling

- 4.1 Het gaat in dit hoger beroep om het volgende.
 - a) [A] is gehuwd geweest met [X]. Uit dit huwelijk zijn geboren [B] en [C]. Het huwelijk is op 7 december 1999 door inschrijving van de echtscheidingsbeschikking geëindigd.
 - b) [D] heeft een relatie gehad met [X]. Uit deze relatie zijn geboren [E] en [F].
 - c) [X] is op 11 maart 2007 overleden. Bij testament, opgemaakt op 26 januari 2007, heeft [X] zijn kinderen [E] en [F] tot erfgenamen benoemd en zijn andere kinderen onterfd.
 - d) [X] heeft per 23 januari 2007 de begunstiging voor een levensverzekering bij RVS Levensverzekering nv (polisnummer 1) aldus laten wijzigen dat zijn kinderen [E] en [F] begunstigd werden.
 - e) [X] heeft per 1 februari 2007 een kapitaalverzekering afgesloten bij Reaal Levensverzekeringen nv (polisnummer 2), met overlijdensrisicodekking. De polis met dagtekening 13 februari 2007 vermeldt als begunstigden bij overlijden van de verzekeringnemer:
 1. *Echtgenote van de verzekeringnemer*
 2. *Kinderen van de verzekeringnemer*
 3. *Wettige erfgenamen van de verzekeringnemer.*
 - f) Door Reaal Levensverzekeringen nv is vanwege het overlijden van [X] een bedrag van € 255.676,22 uitgekeerd. Dit bedrag is geplaatst op de derdenrekening van notaris [...]. De notaris heeft aangegeven niet tot uitkering over te kunnen gaan zolang niet duidelijk is welke kinderen ten aanzien van de ontvangen uitkering als gerechtigden aangemerkt dienen te worden.

4.2 In deze procedure stelt [D] dat de begunstiging in de Reaal polis betrekking heeft op haar kinderen en niet tevens op de kinderen van [A]. Volgens [D] is het de uitdrukkelijke bedoeling van [X] geweest dat de kinderen uit zijn huwelijk met [A] geen enkel financieel voordeel van zijn overlijden zouden hebben. Om die reden heeft hij deze kinderen onterfd en de begunstiging van de RVS polis gewijzigd. Bij de Reaal polis dient volgens [D] dienovereenkomstig gehandeld te worden.

Op grond hiervan vordert [D], kort samengevat, primair een verklaring voor recht dat uitsluitend [E] en [F] gerechtigd zijn tot de uitkering op de Reaal polis, met bepaling dat [A] aan de notaris opdracht moet geven tot uitbetaling, op verbeurte van een dwangsom. *Subsidiair* vordert [D] een beslissing ten aanzien van de gerechtigdheid tot de ontvangen verzekeringsuitkering.

4.3 [A] heeft de *primaire* vordering van [D] bestreden en geconcludeerd tot een beslissing als *subsidiair* gevorderd in die zin dat zowel de kinderen uit de relatie met [D] als de kinderen uit het huwelijk met [A] als begunstigden worden aangemerkt en de ontvangen verzekeringsuitkering tussen deze vier kinderen wordt verdeeld. Volgens [A] volgt uit de begunstigingsbepaling in de polis dat alle kinderen begunstigden zijn; deze bepaling kan volgens haar niet meer worden gewijzigd.

4.4 Bij tussenvonnis van 28 januari 2009 heeft de rechtbank een comparitie van partijen bepaald. Deze heeft op 4 maart 2009 plaatsgevonden. Bij eindvonnis van 29 juli 2009 heeft de rechtbank geoordeeld dat de begunstigingsbepaling een fout bevat en als kennelijke misslag moet worden gezien. Naar het oordeel van de rechtbank heeft [X] zichzelf als begunstigde aangewezen én/of laten aanwijzen, zodat bij zijn overlijden het recht op uitkering in de nalatenschap valt. De rechtbank heeft dienovereenkomstig beslist, daarbij aansluitend bij de *subsidiaire* vordering.

4.5 [D] kan zich vinden in deze uitspraak, zodat haar *primaire* vordering niet langer aan de orde is. [A] handhaaft de door haar-gewenste invulling van de *subsidiaire* vordering. Voor de goede orde merkt het hof op dat daarbij geen sprake is van een afzonderlijke reconventionele vordering.

4.6 Alvorens op de zaak zelf in te kunnen gaan overweegt het hof ambtshalve het volgende. Geen van beide partijen heeft gesteld door de kantonrechter te zijn gemachtigd om voor hun minderjarige kinderen in rechte op te treden, noch bevinden zich dergelijke machtigingen bij de stukken. Op grond van artikel 1:349 lid 1 BW jo. 1:253k BW is een machtiging door de kantonrechter vereist indien een wettelijk vertegenwoordiger van een minderjarige in die hoedanigheid als eiser in rechte optreedt of tegen een uitspraak in hoger beroep gaat. Het hof zal beide partijen in de gelegenheid stellen om tegelijkertijd bedoelde machtigingen voor het voeren van de onderhavige procedure (zowel in eerste aanleg als in hoger beroep) bij akte in het geding te brengen. Antwoordaktes over en weer kunnen achterwege blijven.

4.7 Voor de volledigheid merkt het hof daarnaast het volgende op. Van de vier kinderen is er één inmiddels meerderjarig, te weten [B]. De appeldagvaarding dateert van 3 augustus 2009 zodat op dat moment [A] nog als zijn wettelijk vertegenwoordiger kon optreden. Niet-ontvankelijkheid op de grond dat [A] niet langer die hoedanigheid bezat is daarom niet aan de orde.

4.8 Iedere verdere beslissing wordt aangehouden.

5. De uitspraak

Het hof:

verwijst de zaak naar de rol van dinsdag 9 november 2010 voor akte aan de zijde van beide partijen (geen antwoordaktes) met het hiervoor onder 4.6 aangegeven doel;
houdt iedere verdere beslissing aan.

Hof 's-Hertogenbosch 8 februari 2011

als vervolg op het tussenarrest van dit hof van 12 oktober 2010 in het hoger beroep van het door de rechtbank Breda onder zaaknummer/rolnummer 196420/HA ZA 08-1923 tussen partijen gewezen vonnis van 29 juli 2009.

6. Het verdere verloop van het geding

6.1 Bij genoemd tussenarrest heeft het hof beide partijen in de gelegenheid gesteld om bij akte machtigingen voor het voeren van de onderhavige procedure, zoals aangeduid in rechtsoverweging 4.6 van dat arrest, in het geding te brengen.

6.2 Beide partijen hebben bij akte machtigingen in het geding gebracht. [A.] heeft tevens een procesvolmacht d.d. 17 december 2009 van de inmiddels meerderjarig geworden [B.] overgelegd.

6.3 Partijen hebben daarna de gedingstukken overgelegd en uitspraak gevraagd.

7. *De verdere beoordeling*

7.1 Het hof komt nu toe aan de beoordeling van de zaak zelf. De inzet van de procedure is in het tussenarrest van 12 oktober 2010 weergegeven (r.o. 4.1–4.5). Het hof verwijst naar deze weergave. Centraal staat de vraag hoe de begunstigingsclausule in dit geval moet worden opgevat. De rechtbank heeft in het vonnis waarvan beroep overwogen dat hierbij niet alleen de zuiver taalkundige uitleg van de desbetreffende bepaling een rol speelt maar dat, kort gezegd, ook de zogenaamde Haviltex-norm dient te worden toegepast (r.o. 3.5). Tegen dit uitgangspunt zijn geen grieven gericht; ook het hof gaat ervan uit.

7.2 Op de door [X.] ondertekende Aanvraag Opstap Hypotheekverzekering is de standaard begunstiging aangekruist, inhoudende:

1. Verzekeringnemer(s)
2. Diens echtgeno(o)t(e)/geregistreerd partner
3. Diens kinderen
4. Diens erfgenamen

7.3 De polis die naar aanleiding van deze aanvraag is afgegeven, vermeldt op het eerste blad als begunstigde voor de Opstap Hypotheekverzekering:

1. Verzekeringnemer en op het tweede blad als begunstigten voor de uitkering bij overlijden:
 1. Echtgenote van de verzekeringnemer
 2. Kinderen van de verzekeringnemer
 3. Wettige erfgenamen van de verzekeringnemer

De rechtbank heeft geoordeeld dat de begunstigingsbepaling in de polis niet is ingericht conform de schriftelijke aanwijzing en wens van [X.], zodat het polisblad een fout bevat die als kennelijke misslag moet worden gezien. De rechtbank heeft hierbij het oog op de begunstigingsbepaling op het tweede blad en ziet daarbij de bepaling op het eerste blad over het hoofd. Naar het oordeel van het hof kan niet zonder meer worden aangenomen dat de inrichting van de polis blijk geeft van een kennelijke misslag. Alle personen die in de standaard begunstigingsbepaling zijn vermeld, zijn immers in de polis opgenomen, zij het op twee plaatsen bij twee verschillende onderdelen. Door [D.] is in ieder geval niet met bescheiden of anderszins onderbouwd dat het aankruisen van de standaard begunstigingsbepaling op het aanvraagformulier noodzakelijkerwijs meebrengt dat de verzekeringnemer zowel op het eerste blad als op het tweede blad als begunstigde vermeld dient te worden. Enige mededeling van die strekking van de kant van de verzekeraar of van de tussenpersoon ontbreekt geheel.

7.4 Ook wanneer [X.] op het tweede blad van de polis als eerste van de begunstigten zou zijn opgenomen, zoals volgens [D.] diens bedoeling is geweest, zou dit niet tot het door haar gewenste resultaat hebben geleid. [D.] gaat ervan uit dat in dat geval de verzekeringsuitkering in de nalatenschap van [X.] zou zijn gevallen. De rechtbank deelt deze visie (r.o. 3.10). Het hof kan zich om de volgende redenen niet vinden in dit standpunt.

7.5 Artikel 7:967 lid 1 onder b BW bepaalt dat, tenzij van een andere bedoeling blijkt, de aanwijzing van een begunstigde vervalft indien hij overlijdt voordat een uitkering waarop de aanwijzing betrekking had, opeisbaar is geworden. Deze bepaling dient aldus te worden verstaan dat wanneer de verzekeringnemer naast zichzelf geen opvolgende begunstigten heeft aangewezen of in het geheel geen begunstigten heeft aangewezen (de zogenaamde blanco polis), in die gevallen sprake is van 'een andere bedoeling' en de uitkering aan hemzelf toekomt en in zijn nalatenschap valt. Zijn er wel opvolgende begunstigten aangewezen, zoals in dit geval, dan doet die situatie zich niet voor. Zoals verwoord in Asser-Clausing-Wansink, nr. 502: 'Heeft de verzekeringnemer bij een verzekering die bij zijn overlijden tot uitkering komt, zichzelf en opvolgende begunstigten aangewezen, dan blijkt daaruit dat er niet van een andere bedoeling in de zin van art. 7:967 lid 1 BW sprake is en vervalft de aanwijzing van zichzelf'. Ook in die zin: W.M.A. Kalkman, De overeenkomst van levensverzekering, paragraaf 5.12 en Groene Serie, Bijzondere Overeenkomsten, aantekening 2 bij artikel 7:967 BW.

7.6 [D.] heeft in dit verband verwezen naar een e-mail van 27 januari 2007 van een medewerker van notaris Kantoor [Y.] aan de tussenpersoon van de verzekeraar, waarin wordt aangegeven dat [X.] zelf verzekeringnemer, verzekerd lichaam en begunstigde zal zijn en dat op deze manier de uitkering in zijn nalatenschap zal vallen. Hieruit en uit verdere overgelegde correspondentie leidt de rechtbank af dat [X.] zichzelf als begunstigde wilde laten aanmerken. In hoger beroep wordt dat overigens door [A.] betwist. Ook indien zou komen vast te staan dat [X.] voorafgaande aan het insturen van het aanvraagformulier van plan geweest is de beide kinderen uit zijn huwelijk met [A.] uit te sluiten van de verzekeringsuitkering, betekent dat evenwel niet dat dit van doorslaggevende invloed is op de uitleg die aan de begunstigingsbepaling moet worden gegeven.

7.7 Bij de uitleg van de begunstigingsbepaling gaat het om de overeenkomst tussen [X.] enerzijds en de verzekeraar anderzijds. Van belang is daarbij de inhoud van de begunstigingsbepaling en de zin die

partijen over en weer redelijkerwijs aan elkaars gedragingen en verklaringen mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien van elkaar mochten verwachten. In de relatie tussen [X.] en de verzekeraar is het ondertekende aanvraagformulier de enige verklaring van [X.]. Van enige andere verklaring van hem jegens de verzekeraar is niet gebleken. Deze verklaring houdt niets anders in dan de standaard begunstigingsbepaling zodat de verzekeraar redelijkerwijs ook niets anders kon doen dan de standaard begunstigingsbepaling in de polis te verwerken. Of aan het aankruisen van de standaard begunstigingsbepaling in het aanvraagformulier eventueel een onjuist advies aan [X.] ten grondslag heeft gelegen, is in dit verband niet relevant. Het gaat immers om diens uiting tegenover de verzekeraar. Wanneer [X.] het resultaat had willen bewerkstelligen waarvan [D.] uitgaat, had hij in het aanvraagformulier zijn nalatenschap als begunstigde kunnen aanmerken dan wel op andere wijze de door hem gewenste afwijking van de standaard begunstiging kunnen aangeven. Gelet op de door hem doorgevoerde wijziging van de begunstiging bij een andere verzekering, was hij van een en ander op de hoogte.

7.8 De consequentie van een en ander is dat als begunstigden aangemerkt dienen te worden de kinderen van [X.] zonder onderscheid, derhalve zowel de kinderen uit diens huwelijk met [A.] als de kinderen uit diens relatie met [D.].

7.9 De slotsom is dat de grief van [A.] slaagt, dat het vonnis waarvan beroep wordt vernietigd en dat de subsidiaire vordering van [D.] in de door [A.] bepleite zin (voor zover deze betrekking heeft op de gerechtigdheid) zal worden toegewezen. Door [D.] zijn voor het overige geen feiten of omstandigheden gesteld die, indien bewezen, tot een ander resultaat leiden zodat haar bewijsaanbod als niet relevant wordt gepasseerd. Gelet op de relatie tussen partijen zal het hof de proceskosten in beide instanties compenseren.

8. De uitspraak

Het hof:

vernietigt het vonnis waarvan beroep en, opnieuw rechtdoende:

bepaalt dat zowel beide kinderen uit het huwelijk van [X.] met [A.] als beide kinderen uit diens relatie met [D.] aangemerkt dienen te worden als begunstigden ten aanzien van de verzekeringspenningen, die zijn uitgekeerd ter zake de kapitaalverzekeringsovereenkomst met polisnummer 7767454 ten bedrage van € 255.676,22, te vermeerderen met de bij de notaris over dit bedrag gekweekte rente;

compenseert de kosten in beide instanties in die zin dat iedere partij daarvan de eigen kosten draagt; wijst af het meer of anders gevorderde.

Noot

De feiten

1. In deze zaak ging het om een verzekeringnemer [X], die gehuwd is geweest met [A] en uit dat huwelijk twee kinderen had: [B] en [C]. Het huwelijk is ontbonden door echtscheiding. [X] heeft vervolgens een buitenhuwelijkse relatie gehad met [D]. Uit die relatie zijn ook twee kinderen geboren: [E] en [F].

2. [X] sloot in 2007 een levensverzekering [polisnummer 2]. In de procedure stelt [D] dat [X] verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde wilde zijn. Kennelijk had [X] de bedoeling om de uitkering in zijn nalatenschap te laten vallen, zodat [X] bij testament een recht van vruchtgebruik op de uitkering kon vestigen ten behoeve van [D]. In een e-mail van 27 januari 2007 schrijft een medewerker van het notariskantoor: Zouden uw twee kinderen uit uw huidige relatie begunstigde zijn, dan heeft uw partner bij uw overlijden niet het vruchtgebruik over het uit te keren bedrag".

3. Op het door [X] ondertekende aanvraagformulier voor de levensverzekering is vervolgens de standaard begunstiging aangekruist. Deze standaardbegunstiging kent de volgende volgorde: 1. de verzekeringnemer, 2. diens echtgeno(o)t(e)/geregistreerd partner, 3. diens kinderen en 4. diens erfgenamen.

4. De polis die door de verzekeraar naar aanleiding van deze aanvraag is afgegeven, vermeldt op het eerste blad als begunstigde: de verzekeringnemer. Op het tweede blad staan als begunstigden voor de uitkering bij overlijden, achtereenvolgens vermeld: de echtgenote van de verzekeringnemer, de kinderen van de verzekeringnemer en ten slotte de wettige erfgenamen van de verzekeringnemer.

5. De polis wordt op 9 maart 2007 verstuurd aan [X]. [X] overlijdt op 11 maart 2007. Hierdoor blijft onduidelijk of de begunstiging op de polis overeenstemt met de bedoeling van de verzekeringnemer.

6. [D] en [A] verschillen van mening wie begunstigde is. Primair stelt [D] zich op het standpunt dat wanneer de kinderen als begunstigde hebben te gelden, alleen haar kinderen [E] en [F] begunstigden

behoren te zijn; die uitleg zou stroken met de bedoeling van de verzekeringnemer. [A] betoogt dat onder het begrip kinderen in de begunstiging alle kinderen van de verzekeringnemer verstaan moeten worden, derhalve ook de kinderen [B] en [C] uit het huwelijk van [X] en [A]. Subsidiair vraagt [D] de rechter een oordeel te geven over de uitleg van de begunstiging.

Het oordeel van de rechtbank en het hof

7. Rechtbank Breda oordeelt dat [X] beoogd had uitsluitend zichzelf aan te wijzen voor alle uitkeringen en dat de vermelding van de begunstigden op het tweede polisblad als een kennelijke misslag van de verzekeraar moet worden beschouwd. De rechtbank bepaalt dat de uitkering in de nalatenschap van [X] valt.

8. In hoger beroep vernietigt Hof Den Bosch het vonnis van Rechtbank Breda. Het hof wijst er op dat niet zonder meer kan worden aangenomen dat de begunstiging op de polis blijk geeft van een kennelijke misslag omdat alle personen die in de standaard begunstigingsbepaling op het aanvraagformulier zijn vermeld, als begunstigden op de polis zijn vermeld. Het hof oordeelt dat het bij de uitleg van de begunstigingsbepaling gaat om de overeenkomst tussen enerzijds de verzekeringnemer en anderzijds de verzekeraar. Van belang is daarbij de inhoud van de begunstigingsbepaling en de zin die partijen over en weer redelijkerwijs aan elkaars gedragingen en verklaringen mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien van elkaar mochten verwachten. In de relatie tussen [X] als verzekeringnemer en de verzekeraar is het ondertekende aanvraagformulier de enige verklaring van [X]. Van enige andere verklaring van hem jegens de verzekeraar is niet gebleken. Deze verklaring houdt niets anders in dan de standaard begunstigingsbepaling zodat de verzekeraar redelijkerwijs ook niets anders kon doen dan de standaard begunstigingsbepaling in de polis te verwerken. Wanneer [X] het resultaat had willen bewerkstelligen waarvan [D] uitgaat, had hij – volgens het hof – in het aanvraagformulier zijn nalatenschap als begunstigde kunnen aanmerken dan wel op andere wijze de door hem gewenste afwijking van de standaardbegunstiging kunnen aangeven. Gelet op de door hem doorgevoerde wijziging van de begunstiging bij een andere verzekering, was hij – aldus het hof – van een en ander op de hoogte.

De uitleg van begunstigingsclausules

9. Voor de vraag hoe een begunstiging moet worden uitgelegd is relevant wat de verzekeringnemer – die de begunstigde heeft aangewezen – en de verzekeraar redelijkerwijs aan elkaars verklaringen en gedragingen mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten (Asser/Wansink, Van Tiggele & Salomons 7-IX* 2012/709). In deze zaak was de begunstiging op het door de verzekeringnemer ondertekende aanvraagformulier duidelijk en had de verzekeraar geen aanleiding te veronderstellen dat de aangevraagde begunstiging niet overeenstemde met de bedoeling van de verzekeringnemer. Uit de uitspraken blijkt niet van feiten of omstandigheden die de verzekeraar aanleiding hadden moeten geven nader onderzoek te doen omdat dat de verzekeringnemer zich mogelijk had vergist bij het invullen van het aanvraagformulier.

10. Door het overlijden van [X] werd de begunstiging onherroepelijk (art. 7:968 aanhef en onder b BW). De verzekeraar kon op grond van de duidelijke begunstiging bevrijdend betalen aan de in de polis genoemde eerstgeroepen begunstigde (art. 6:34 BW). Zou met terugwerkende kracht een ander als de begunstigde zijn aangemerkt (waarvan in casu overigens geen sprake was), dan zou deze verhaal hebben kunnen nemen op degene die de betaling zonder recht heeft ontvangen (art. 6:36 BW).

Begunstiging van de nalatenschap

11. Een interessant punt in deze uitspraken is de aanname van het hof dat, wanneer [X] het resultaat had willen bewerkstelligen waarvan [D] uitgaat, hij in het aanvraagformulier zijn nalatenschap als begunstigde had kunnen aanwijzen dan wel op andere wijze de door hem gewenste afwijking van de standaardbegunstiging kunnen aangeven.

12. Over aanwijzing van 'de nalatenschap' als begunstigde lopen de meningen uiteen (Zie P. Clausing, *WPNR* 1997/6293, p. 814-815; W.M.A. Kalkman, 'De overeenkomst van levensverzekering', 2e dr., 2007, par. 5.17; Asser-Wansink, Van Tiggele & Salomons, 7-IX*, 2012/715; J.J. Rijkels, 'Levensverzekering; de rechten van de verzekeringnemer in': *Verzekeringsrecht, praktisch belicht*, 3e dr., 2011, par. 21.3.5; zie ook Notariskamer Hof Amsterdam, 21 februari 2012, *LJN*: BV6389 voor een geval waarin de betreffende notaris adviseerde de nalatenschap als begunstigde aan te wijzen om het in die casus omschreven gewenste resultaat te bereiken).

13. In art. 7:967 lid 5 BW is bepaald dat wanneer de nalatenschap van de verzekeringnemer of van de verzekerde als begunstigde is aangewezen, het recht op de uitkering toekomt aan de erfgenamen die de nalatenschap hebben aanvaard. Zij zijn tot de uitkering gerechtigd in dezelfde verhouding als waarin zij in de nalatenschap delen. Wanneer de verzekeringnemer zijn nalatenschap als begunstigde heeft aangewezen, verkrijgen de erfgenamen die in de nalatenschap delen de uitkering op grond van een eigen recht. Omdat de uitkering niet uit het vermogen van de verzekeringnemer wordt verkregen, behoeft de uitkering, indien de verzekeringnemer in gemeenschap van goederen was gehuwd, niet in de afwikkeling van de ontbonden huwelijksgemeenschap te worden betrokken (*Kamerstukken II 1994/95, 23 429, nr. 8, p. 6; Kamerstukken II 2001/02, 19 529, nr. 7, p. 2; Kamerstukken II 2001/02, 19 529, nr. 8, p. 6*). Betekent dit nu dat wanneer de verzekeringnemer in zijn testament een vruchtgebruik vestigt op gelden die deel uitmaken van zijn nalatenschap, dit niet van toepassing is op de uitkering uit levensverzekering waarvoor 'de nalatenschap' als begunstigde is aangewezen? Ik zou menen dat de wetgever dit niet bedoeld heeft. De wetgever heeft vanaf aanvang beoogd dat wanneer 'de nalatenschap van de verzekeringnemer of de verzekerde' als begunstigde is aangewezen, die uitkering in de nalatenschap van de verzekeringnemer of de verzekerde valt (*Kamerstukken II 1985/86, 19 529, nr. 3, p. 39*), zodat de verzekeringnemer of de verzekerde als erflater daarover kan beschikken. De wetgever heeft echter willen voorkomen dat de uitkering waarvoor 'de nalatenschap' is aangewezen, tevens in een huwelijksgemeenschap van de verzekeringnemer valt (*Kamerstukken II 2001/02, 19 529, nr. 7, p. 2*), waardoor de verzekeringnemer of de verzekerde als erflater niet over de gehele uitkering zou kunnen beschikken. Door de aanwijzing van 'de nalatenschap van de verzekeringnemer' aan te merken als een verkrijging krachtens eigen recht wordt 'ook buiten twijfel gesteld dat de uitkering, indien de verzekeringnemer in gemeenschap van goederen was gehuwd, daarvan geen deel uitmaakt' (*Kamerstukken II 2001/02, 19 529, nr. 7, p. 2*). Het begrip 'de nalatenschap van de verzekeringnemer of verzekerde' als begunstigde moet naar mijn mening worden uitgelegd als het vermogen waarop erfgenamen na het overlijden van de erflater aanspraak kunnen maken. In dat vermogen valt de uitkering uit levensverzekering waarvoor de nalatenschap als begunstigde is aangewezen. In art. 7:967 lid 5 BW is bepaald dat voor de toepassing van het verzekeringsrecht alleen de erfgenamen die de nalatenschap hebben aanvaard, recht op de uitkering toekomt. Dat is begrijpelijk als je ervan uitgaat dat de uitkering onderdeel wordt van het vermogen dat de nalatenschap vormt. Zie in dit kader het verschil met de aanwijzing van 'de erfgenamen' als begunstigde in art. 7:967 lid 4 BW, waaronder verstaan worden diegenen die als erfgenaam tot de nalatenschap zijn geroepen, ongeacht of zij haar hebben aanvaard. Deze begunstigten zijn tot de uitkering gerechtigd in dezelfde verhouding als waarin zij tot de nalatenschap zijn geroepen, waarbij niet relevant is of zij de nalatenschap (beneficiair) aanvaardden of verwerpen. In het geval van een aanwijzing van 'de nalatenschap' als begunstigde, verkrijgen de erfgenamen het recht op de uitkering niet als erfgenaam-begunstigde (art. 4:967 lid 4 BW), maar als degenen die na aanvaarding gerechtigd zijn tot de nalatenschap. Die uitkering krijgen zij slechts na aanvaarding en daarmee ook onder de eventuele voorwaarden zoals die door de erflater bij uiterste wil zijn bepaald.

Naar mijn mening is er dan ook een verschil tussen de begunstiging van de nalatenschap als vermogen (art. 7:967 lid 5 BW) en de begunstiging van de erfgenamen als personen (art. 7:967 lid 4 BW). Dat een beperkt recht (vruchtgebruik) kan worden gevestigd op een recht op een uitkering dat de aanvaard hebbende erfgenamen toekomt als deelgerechtigden in de nalatenschap van de verzekeringnemer, hoeft op zich geen bezwaar te zijn. Immers, ook op grond van art. 7:966 lid 1 onderdeel a BW is het mogelijk op het eigen recht van de begunstigde op de uitkering via de begunstiging een beperkt recht te vestigen.

14. [X] had het beoogde resultaat (een vruchtgebruik op de uitkering ten behoeve van [D]) ook op andere wijze kunnen bewerkstelligen. [X] had zijn kinderen kunnen aanwijzen als hoofdgerechtigden en [D] als beperkt gerechtigde (art. 7:966 lid 1 onderdeel a BW). [X] had er ook voor kunnen kiezen – nu hij niet gehuwd was in algehele gemeenschap van goederen – uitsluitend zichzelf aan te wijzen als begunstigde of in het geheel geen begunstiging op de polis te plaatsen (blanco begunstiging) (art. 7:968 lid 8 BW). In beide laatstgenoemde gevallen zou de uitkering in de nalatenschap van [X] zijn gevallen. Via een testamentaire regeling had hij op de uitkering een vruchtgebruik kunnen vestigen ten behoeve van [D].

Prof. dr. W.M.A. Kalkman